

ВІДГУК

**офіційного опонента, кандидата педагогічних наук, професора,
проректора із науково-педагогічної та соціально-гуманітарної роботи,
професора кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка**

Лях Тетяни Леонідівни

**про дисертаційну роботу Моторної Марії Василівни «Підготовка майбутніх
соціальних працівників до волонтерської роботи в умовах закладу вищої
освіти», подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань
23 Соціальна робота за спеціальністю 231 Соціальна робота**

1. Актуальність дисертаційного дослідження

Сучасні суспільні виклики, пов'язані з воєнними подіями, посиленням соціальної вразливості населення та потребою у швидкому реагуванні на кризові ситуації, актуалізують значення волонтерської діяльності як важливої складової соціальної роботи та громадянської активності. У цих умовах особливої ваги набуває проблема підготовки майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи ще під час навчання у закладах вищої освіти.

Дисертаційне дослідження Моторної Марії Василівни присвячене комплексному аналізу теоретичних, нормативно-правових, організаційно-методичних і практичних засад підготовки майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи в умовах закладу вищої освіти. Обрана тема є актуальною та суспільно значущою, оскільки відповідає сучасним тенденціям розвитку соціальної роботи, модернізації вищої освіти та посиленню ролі волонтерського руху в Україні.

Актуальність роботи посилюється тим, що авторкою не лише обґрунтовано соціально-педагогічні умови ефективної підготовки майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи, а й розроблено та апробовано авторську модель такої підготовки, визначено критерії готовності студентів до волонтерської діяльності, окреслено можливості використання сучасних інтерактивних і цифрових технологій у волонтерській практиці.

Важливим є й практикоорієнтований характер дослідження, спрямований на вдосконалення професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, розвиток студентського волонтерства та посилення соціальної активності молоді в умовах сучасних суспільних викликів.

Отже, дисертаційне дослідження Моторної Марії Василівни є актуальним у теоретичному і практичному вимірах та має значення для розвитку теорії і практики соціальної роботи, професійної підготовки майбутніх соціальних працівників і розвитку волонтерського руху в Україні.

2. Наукова новизна результатів дисертації

У дисертаційному дослідженні Моторної Марії Василівни представлено низку положень, що характеризуються науковою новизною та мають значення для розвитку теорії і практики професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи.

Передусім, авторкою вперше теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено соціально-педагогічні умови ефективної підготовки майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи в умовах закладу вищої освіти. Вони охоплюють створення сприятливого ментально-ціннісного та мотиваційного

середовища, конструювання цілісної програми підготовки студентів до волонтерської діяльності, розвиток студентських волонтерських організацій, забезпечення інклюзивного освітнього середовища, активне залучення студентів до волонтерської практики та використання сучасних інтерактивних і цифрових технологій.

Науковою новизною характеризується також розроблена й апробована авторська модель підготовки майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи в умовах закладу вищої освіти, яка включає взаємопов'язані ментально-цільовий, концептуально-методологічний, змістово-методичний, організаційно-технологічний, практично-результативний та рефлексивно-діагностичний блоки.

Важливим результатом дослідження є здійснена авторкою періодизація генези історичного розвитку волонтерського руху у світі та в Україні, а також встановлення кореляційних зв'язків між розвитком світового й українського волонтерства.

У роботі удосконалено механізм залучення студентів до волонтерської діяльності, уточнено фактори впливу на цей процес, конкретизовано критерії та показники рівня готовності майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи. Подальшого розвитку набули зміст, форми, методи та технології підготовки майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи в умовах закладу вищої освіти.

Загалом результати дисертації характеризуються науковою новизною, мають теоретичне й прикладне значення для розвитку соціальної роботи, волонтерського руху та системи професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дисертації

Результати дисертаційного дослідження Моторної Марії Василівни мають вагомe теоретичне і практичне значення для розвитку теорії та практики соціальної роботи, а також системи професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

Теоретичне значення роботи полягає в уточненні сутності ключових понять дослідження, розширенні наукових уявлень про волонтерство та волонтерську діяльність студентської молоді, виокремленні структурних компонентів волонтерської діяльності, критеріїв і показників готовності майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи. Важливим є також здійснення авторської періодизації розвитку світового та українського волонтерського руху, а також теоретичне обґрунтування соціально-педагогічних умов підготовки студентів до волонтерської діяльності.

Практичне значення результатів дисертації полягає у розробленні та апробації авторської моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи в умовах закладу вищої освіти, тренінгових і курсових програм, методичних рекомендацій, а також у доборі ефективних форм, методів і технологій організації волонтерської діяльності студентів.

Практичні результати дослідження можуть бути використані у професійній підготовці здобувачів спеціальності 231 Соціальна робота / І10 Соціальна робота та консультування, при розробленні освітніх компонентів, навчально-методичного забезпечення, програм волонтерської практики, а також в організації позааудиторної діяльності студентської молоді.

Таким чином, дисертаційне дослідження має завершений теоретичний і практичний характер та сприяє вдосконаленню професійної підготовки майбутніх

соціальних працівників до волонтерської роботи в умовах сучасних суспільних викликів.

4. Наукова обґрунтованість результатів дослідження, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз дисертації Моторної Марії Василівни та наукових публікацій авторки дає підстави стверджувати, що сформульовані у роботі наукові положення, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими, достовірними та логічно вивіреними.

Наукова обґрунтованість результатів дослідження забезпечується чітким визначенням мети, завдань, об'єкта, предмета дослідження, комплексним використанням теоретичних та емпіричних методів, адекватних предмету й логіці наукового пошуку. Авторкою опрацьовано значний масив наукових джерел, нормативно-правових документів, праць українських і зарубіжних науковців з проблематики волонтерської діяльності, професійної підготовки соціальних працівників та організації студентського волонтерства.

Достовірність отриманих результатів підтверджується проведеною дослідно-експериментальною роботою, використанням визначених критеріїв, показників та рівнів готовності майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи, а також позитивною динамікою результатів експериментальних груп.

Загалом дисертаційне дослідження характеризується належним рівнем наукової аргументованості, цілісністю та логічністю викладу, а сформульовані висновки й рекомендації є обґрунтованими та відповідають поставленим завданням дослідження.

5. Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності

Дисертантка на належному науковому рівні обґрунтувала актуальність теми, чітко визначила мету, завдання, об'єкт, предмет та логіку дослідження. Структура дисертації є послідовною та відображає цілісний підхід авторки до розв'язання поставленого наукового завдання.

У роботі простежується належний рівень оволодіння методологією наукової діяльності. Авторкою коректно використано комплекс теоретичних та емпіричних методів дослідження, здійснено аналіз нормативно-правового забезпечення волонтерської діяльності, систематизовано наукові підходи до проблеми підготовки майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи, розроблено критерії, показники та рівні готовності студентів до волонтерської діяльності.

Важливою ознакою методологічної зрілості дисертантки є розроблення та експериментальна перевірка авторської моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи в умовах закладу вищої освіти, а також реалізація дослідно-експериментальної програми, що включала підготовчий, констатувальний, формувальний і підсумковий етапи.

Дисертантка продемонструвала здатність до самостійного наукового пошуку, критичного аналізу наукових джерел, узагальнення результатів дослідження та формулювання обґрунтованих висновків і практичних рекомендацій.

Загалом рівень виконання поставленого наукового завдання та ступінь оволодіння методологією наукової діяльності відповідають вимогам, що висуваються до дисертаційних досліджень на здобуття ступеня доктора філософії.

6. Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях

Основні положення та результати дисертаційного дослідження Моторної Марії Василівни пройшли належну апробацію під час участі у міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях, наукових форумах, семінарах та інших наукових заходах, що засвідчує послідовність і системність наукового пошуку авторки.

Результати дисертації достатньо повно висвітлено у наукових публікаціях авторки, серед яких статті у фахових виданнях України, публікації у наукових виданнях інших держав, колективна монографія, а також матеріали міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Тематика публікацій охоплює ключові аспекти дослідження: теоретичні засади волонтерства, підготовку майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи, нормативно-правове забезпечення волонтерської діяльності, організацію студентського волонтерства, формування професійних компетентностей та особливості волонтерської роботи в умовах війни.

Опубліковані праці відображають основні наукові положення, результати експериментальної роботи, авторські підходи та висновки дисертації, що дає підстави стверджувати про достатній рівень апробації та повноту висвітлення результатів проведеного дослідження.

7. Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу

Дисертаційна робота Моторної Марії Василівни має логічну, цілісну та науково обґрунтовану структуру, що відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Така структура забезпечує послідовність викладу матеріалу та цілісність наукового дослідження.

Зміст дисертації відповідає заявленій темі, меті та завданням дослідження. У першому розділі здійснено теоретичний аналіз проблеми волонтерства та підготовки майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи. Другий розділ присвячено нормативно-правовим, організаційно-методичним засадам підготовки студентів до волонтерської діяльності та обґрунтуванню авторської моделі. У третьому розділі представлено програму та результати дослідно-експериментальної роботи.

Дисертація характеризується достатнім рівнем самостійності, містить авторські узагальнення, власні наукові підходи, результати експериментального дослідження та практичні рекомендації. Висновки є логічними, обґрунтованими та відповідають поставленим завданням дослідження.

Робота оформлена відповідно до встановлених нормативних вимог. Мова дисертації є науковою, стилістично виваженою, із дотриманням термінологічної точності. Список використаних джерел охоплює значний масив наукової літератури та нормативно-правових документів, що свідчить про ґрунтовність проведеного дослідження.

Таким чином, дисертація є завершеним самостійним науковим дослідженням, що має теоретичну та практичну цінність для розвитку соціальної роботи й професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

8. Дотримання академічної доброчесності у дисертації та наукових публікаціях. Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації

Аналіз тексту дисертації Моторної Марії Василівни та наукових публікацій авторки дає підстави стверджувати, що дисертаційне дослідження виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

У роботі наявні належні посилання на використані наукові джерела, нормативно-правові документи та праці інших авторів. Структура викладу, характер наукової аргументації, результати теоретичного й експериментального дослідження свідчать про самостійний характер виконаної роботи.

У дисертації та наукових публікаціях авторки не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи інших порушень академічної доброчесності.

9. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Дисертаційна робота Моторної Марії Василівни є цілісним і ґрунтовним дослідженням, яке має вагоме теоретичне та практичне значення. Водночас окремі положення можуть стати предметом подальших наукових дискусій та уточнень.

1. У роботі представлено широкий поняттєво-категоріальний апарат дослідження, однак окремі дефініції, зокрема «волонтерство», «волонтерська діяльність», «волонтерська робота» та «студентське волонтерство», подекуди мають близьке змістове наповнення. Чіткіше розмежування цих понять посилює теоретичну складову дослідження.
2. Авторська модель підготовки майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи є змістовною та структурованою, однак доцільним було б більш детально представити механізми оцінювання ефективності окремих її блоків у довготривалій перспективі.
3. У дослідженні значну увагу приділено організації студентського волонтерства в умовах закладу вищої освіти, проте перспективним видається ширше висвітлення міжсекторальної взаємодії закладів вищої освіти з громадськими та міжнародними волонтерськими організаціями.
4. Експериментальна частина дисертації є достатньо ґрунтовною, однак використання ширшого спектра якісних методів дослідження, зокрема інтерв'ювання або фокус-груп зі студентами-волонтерами, могло б поглибити аналіз мотиваційних аспектів волонтерської діяльності.
5. Практичні рекомендації авторки мають цінність для професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, однак їх можна було б розширити у частині використання міжнародного досвіду цифровізації волонтерської діяльності та онлайн-волонтерства в умовах кризових ситуацій.

Висловлені зауваження та побажання мають дискусійний і рекомендаційний характер та не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження, його наукової новизни, теоретичної та практичної значущості.

10. Загальний висновок про рівень набуття здобувачем теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей

Дисертаційне дослідження Моторної Марії Василівни є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають наукову новизну, теоретичну та практичну цінність. Винесені на захист положення і висновки є достовірними, а декларована наукова новизна адекватно розкривається у роботі. Рівень проведеного дослідження свідчить про наукову зрілість здобувачки.

Авторка продемонструвала належний рівень теоретичної підготовки, сформованість дослідницьких умінь, здатність до самостійного наукового пошуку, аналізу, узагальнення та інтерпретації результатів дослідження. Опубліковані за темою дисертації наукові праці відображають основні положення і висновки, які стали результатом авторського дослідження.

11. Загальна оцінка дисертації і наукових публікацій щодо їхнього наукового рівня з урахуванням дотримання академічної доброчесності та щодо відповідності вимогам

Дисертаційна робота Моторної Марії Василівни на тему «Підготовка майбутніх соціальних працівників до волонтерської роботи в умовах закладу вищої освіти» за актуальністю, науковою новизною, теоретичним і практичним значенням, змістом та повнотою викладу результатів у наукових публікаціях, рівнем обґрунтованості наукових положень і висновків, відповідністю принципам академічної доброчесності, а також за структурою та оформленням відповідає вимогам пп. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), а також вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 03.02.2017 р. за № 155/30023. Авторка дисертаційного дослідження, Моторна Марія Василівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 23 Соціальна робота за спеціальністю 231 Соціальна робота.

Офіційний опонент

проректор із науково-педагогічної
та соціально-гуманітарної роботи,
професор кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи Київського
столичного університету
імені Бориса Грінченка,
кандидат педагогічних наук, професор

Тетяна Лях

